

ÜDÜLŐHÁZAK KIALAKULÁSA ÉS ÉPÍTÉSZETI KARAKTERE A TURISZTIKAI IGÉNYEK KAPCSOLATÁBAN

Volentics András, DLA Tézisfüzet 2011

Témavezetők: Dr. Bachman Zoltán DLA,
Kovács-Andor Krisztián DLA

EMBERI IGÉNYEK A TURISZTIKA ÁGAZATÁBAN

A TURIZMUS DINAMIKUS NÖVEKEDÉSÉNEK HAJTÓEREJE

Jost Krippendorf szerint az egyén szociológiai szükséglete felől nézve az utazás menekülés a mindennapok elszürkült, kiüresedett, elidegenedett világából a nem-mindennapi környezetbe, ahol ezek feloldását, a tartalmasabb és ember-szabásúbb viszonyokat reméli – legalább időlegesen – megtalálni.

A szolgáltatói részről vizsgálva a turizmus tömegessé válása együtt járt a kiszolgáló tevékenységek önálló iparágga bővülésével, amely munkahelyeket teremtett és jövedelmeket termelt. Számukra a turizmus előretörése kedvező munka- és profitszerzési lehetőség.

VÁLTOZÓ GONDOLKODÁSMÓD

Ahogy a 80-as években többnyire a tömegturizmus jelensége volt megfigyelhető, manapság az öntudatoságon nyugvó, úgynevezett „méltányos turizmus” jellemző a világutazókra. Az origo egyik 2006-ban megjelent cikke szerint, kialakulóban van egy újfajta globális gondolkodási mód, amely egyre inkább befolyásolja az utazókat szabadidejük eltöltésének megválasztásában.

A turizmus világméretű fellendülése megannyi lehetőséget kínál az utazóknak, akik ma már saját igényeik szerint intézik nyaralásukat, sőt igényeiket a piaci kínálatától függetlenül, önállóan alakítják és szervezik. Így egyre többen mellőzik az „all inclusive” utakat és helyette a valódi felfedezést vagy a speciális örömeket

rejtő, zöld, bevásárló, öko-, szegénypárti és sport turizmusra épülő kirándulásokat, illetve alternatív városnézéseket részesítik előnyben.

Miközben a világ turizmusát negatívan befolyásoló tényezők - terrortámadások, természeti katasztrófák, árfolyam ingadozások, gazdasági, politikai és vallási konfliktusok - szinte mindennaposak, a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) jelentése szerint 2005-ben a nemzetközi turistaérkezések száma 5,5 százalékkal emelkedett és ezzel minden korábban regisztrált értéket meghaladva, elérte a 808 millió főt. Ez a világméretű utazási kedv nemcsak a jómódú amerikaiak kiváltsága, hanem ugyanígy a fiatal európai középrétegé és az egynyári kalandoroké.

Az ilyen kevésbé tehetősebb tudatos utazók számára a világfalu felfedezésének kimeríthetetlen örömforrása újabban az úgynevezett szegénypárti turizmus, vagyis az, hogy saját élményeiken túl, a turisták érvényesülési és megélhetési lehetőséget biztosítanak a helyi kisközösségek számára. A helyi emberek bevonása a turizmus szolgáltatóiparába ugyanis a tapasztalatok szerint többszörösen is kifizetődő.

A vállalkozások sikeressége természetesen nagyban függ a turisták nyitottságtól, illetve attól, mennyire képesek „self drive” attitűdjüket, jó értelemben feláldozni. A First Choiche Research tanulmánya szerint, például a tengerentúlról érkező turisták 30 százaléka érdekelt a nyaralásuk hosszú távú pozitív hatásában, és szabadidejük eltöltéséhez eszerint választanak programot.

AZ ÜDÜLÉS, MINT ÉLETSTÍLUS ALAKÍTÓ ELEM

Az Euromodul 1999 nemzetközi összehasonlító vizsgálat kérdéseiből kiderül, hogy a magyarok közel egynegyede (24,4%) engedheti meg magának az évenkénti legalább egyhetes üdülést. A magát rendszeresen üdülőnek nyilvántartott 24%-kal szemben a magyar kérdezettek alacsonyabb arányban tartották az életvitel minőségéhez nélkülözhetetlen elemnek a rendszeres üdülést.

Rendszeres üdülés igénye a magyarok körében:

21,5% „nélkülözhető”

60,1% „jó lenne”

18,4% „elengedhetetlenül fontos”

Nyaralóbirtoklás és utazási gyakoriság
A magyarországi statisztikai adatok szerint az üdülőtelekkel vagy nyaralóval rendelkezők magasabb arányban nyaralnak belföldön, mint azok, akik nem rendelkeznek üdülőtelekkel vagy nyaralóval. Feltehető, ennek oka a saját tulajdon biztosította lehetőség. A külföldi nyaralás tekintetében viszont, a tulajdon nem befolyásolja a külföldi út vállalását. Ugyanakkor, ezen külföldi nyaralóval rendelkező réteg némileg többször üdül belföldön és külföldön egyaránt, ez feltételezem a jobb anyagi kondícióknak és magasabb státuszuk köszönhető.

I. TÉZIS

Az emberi tényezőket tekintve a turizmus ágazata a jövőben is fennmarad, legfeljebb a különböző turizmustípusok keresleti aránya fog átrendeződni. Mivel nincs épület megrendelő nélkül, fontos felmérni az emberek igényeit, motivációs tényezőit, azaz a turizmus főbb mozgatórugóit. Legyen az az épület saját nyaralására szolgáló, vagy jövedelemforrást biztosító üdülő, építészeti tekintetben ugyanazon elvárásoknak kell megfelelni.

Orfűi táj. Fotó: Sz. G.

A VIDÉKI TURIZMUS, AZ ORFŰI VENDÉGHÁZ TERVE KAPCSÁN

A FALUSI TURIZMUS TELEPÜLÉS SZINTŰ FEJLESZTÉSE

A falusi turizmus lényege elsősorban a vidéki településeken (faluban, tanyán, tanyás térségben) folytatott magas szintű vendéglátás, amely magában foglalja a szállást, az étkezési és programok szolgáltatását egyaránt. Lényege nem egyértelműen a falu, hanem a falusias környezet. A falusi turizmus az egyik legalkalmasabb módja annak, hogy a turista közvetlenül megismerhesse a tájegység életét és kultúráját. A falusi turizmus igazán hatékonyan a települési szintű fejlesztéssel működik, így a vendégfogadás nem csupán a porták kapujánál kezdődik, hanem a település egész életének formálására van szükség. A vendégfogadás infrastrukturális feltételeinek javítása (közös társalgó, étkező- és szórakozóhelyek, sportlétesítmények kialakítása, a vendégfogadó házak komfortosítása) mellett a faluszépítésre, fák és virágok ültetésére is szükség van.

Falvaink megújítása sürgető feladat, ugyanakkor nem szabad feláldoznunk a vidéki táj és település jellegzetes értékeit. Csak az átgondolt fejlesztés biztosíthatja, hogy a falu jobb életminőséget nyújtva, de karakterét megőrizve maradjon fenn. Ez azt jelenti, hogy a kínálat bizonyos elemeire nagyobb figyelmet kell fordítani; úgy, hogy a

fejlesztés mellett hangsúlyos szerepet kapjanak az értékvédelem szempontjai is.

A falvak képezésében fontos szerep hárul az önkormányzatokra is: egyfelől a településrendezés szabályozó eszközei, másfelől valódi látványosságok – a faluközpont, a közösségi épületek kialakítása, a magánházak felújítását segítő pályázatok stb. – révén. Felelős és kedvezményezett szervezet: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma; Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Irodái; önkormányzatok; az érintett ingatlanok tulajdonosai; helyi vállalkozások; kulturális, rendezvényszervező, marketing és PR szervezetek; helyi kulturális intézmények (faluházak-tele ház), helyi hagyományőrző civil szervezetek (táncscsoportok, énekkarok, zenekarok).

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÜNK VÉDELME ÉS BEMUTATÁSA

Napjaink turizmusának egyik fontos jelensége a történelmi örökség és a kulturális rendezvények korábbinál aktívabb felhasználása. Ehhez a településekre jellemző természeti, építészeti és kulturális értékek hangsúlyosabb megjelenítésére van szükség, a hagyományos arculat erősítésével. Nagyobb eséllyel remélhet vendégeket az a település, amely meg tudja őrizni a helyi népi építészeti hagyományait, az épületek harmonizálnak egymással az utcákban, azaz az összbenyomás egységes falusi képet tükröz.

A vendégfogadó porták élenjáró szerepet töltenek be a települési környezet igényes kialakításában, mintát adva a település lakóinak a régi épületek felújítására, az udvar rendezésére, a hagyományörzésre. Megvalósulásukat segítik a különböző, célzott pályázati

lehetőségek és pénzügyi támogatások is.

A hagyományok tisztelete, a népszokások felelevenítése a helyi sajátosság fontos forrásai: a népművészet, népviselet, a falusi ünnepek, az ízes beszéd, mind a kínálat része; elősegíti a regionális tudat, a helyi kötődés kibontakozását; erőteljesen imázs formáló, egyedi jelleget kialakító hatással bírnak.

A falusi vendéglátás megvalósítása és terméke közösségi, amely feltételezi az egész falut és annak szűkebb-tágabb környezetét, illetve több település összefogása nyomán létrejött együttes kínálatát (önkormányzat, a helyi vállalkozók és a lakosság). Közösségi abban az értelemben is, hogy a jól működő turizmus mögött megtalálható a helyi (települési), illetve a több települést összefogó kistérségi turisztikai szervezet.

Tekeres községrész látképe Fotó: Sz.G.

A NÉPI ÉPÍTÉSZET MEGŐRZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

Orfűn a régi épületek fennmaradtak, így a község megőrizte arculatát. Lényeges elemei a templom és a népi lakóházak.

Hogyan is tudjuk megőrizni ezeket:

-az egyes épületek, esetleg porták fenntartásával;

-egyes esetekben a dokumentálásával;
-illetve egyes elemek – anyagok, technikák és formavilág: tömeg, arányok, részletek, díszítmények – átvételével, településszerkezeti szinttől az építészeti részletekig.

„Ahol elvesznek a tradíciók ,
ott kilyukad az idő, elperog a múlt.”
ANCSER ÉVA

A megőrzés lehet alkalmazás, és lehet átszellemítés, de minden esetben az adott település, településrész egyedi sajátosságait figyelembe véve kell eljárni, ahhoz, hogy jó, szervesen illeszkedő megoldást hozzunk létre.

A hagyományos anyagok közt vizsgálni kell a látványban meghatározó külső felületképző anyagokat is, a színezést, a textúrát.

II. TÉZIS

A üdülőházak tervezésénél és kivitelezésénél fontos mindig szemelőt tartani a célt, jó benyomást kelteni a vendégben. Egy tervezőnek nagy felelőssége van ebben, megfelelni a megrendelőnek, ugyanakkor a község céljait is figyelembe véve, a lehető legpontosabban definiálni azt az épületet, amit a turisták emlékként megőriznek. A jelenlegi szabályozás és az ebben az esetben felhasznált pályázattal elnyert támogatás nem tér ki az esztétikai követelményekre, nem köti tervezői szakértelemhez. Ennek hiányában a megrendelő maga dönti el, hogy milyen vizuális megjelenése legyen annak az épületnek, ami nem csak az ő érdekeit szolgálja.

Prvić Luka sziget köépületei Fotó: V.A.

TÖMEGTURIZMUS, A SRIMAI APARTMANHÁZ TERVE KAPCSÁN

TÖMEGTURIZMUS HORVÁTORSZÁGBAN

A tömegturizmus kapcsán felmerült kérdések számomra, hogyan tud integrálódni és átalakulni a meglévő épületállomány e növekvő turisztikai ágazathoz, továbbá milyen módon változnak a jellegzetes üdülési szokások, és ez milyen hatással van az építészetre.

TÖMEGTURIZMUS

Alacsony kategóriás, így elérhető árú, nagy néprétegek által igénybe vehető szolgáltatások tömege, amely időben és térben koncentrálnak.

A tömegturizmus a huszadik század második felére az egyik legfontosabb világgazdasági tényezőjévé vált. Az általa megmozgatott embertömegek alkalmi jelenléte is lényeges változásokat eredményezett a turizmus által érintett területeken, gazdasági és egyéb gazdaságon túli vonatkozásokban egyaránt. Nem véletlen, hogy egyre többen kezdtek el kutatni a tömegturizmus sajátosságait és hatásait.

Horvátországban az elmúlt években új idegenforgalmi stratégiát kezdtek kidolgozni. A horvát idegenforgalom el akar távolodni a tömegturizmustól, és a minőségi turizmus felé venné az irányt.

A fizetőképesebb vendégeket kívánják célba venni, ennek jegyében bővítik például a meglévő jachtkikötőket, és olyan újakat építenek, amelyek egészen nagyméretű luxusjachtok fogadására is alkalmasak. Másrészt átszabják a fogadóhelyek szerkezetét. Jelenleg a családi házaknál kiadott szobák, a kempingek és a turistaszállások teszik ki a vendégfogadó szálláshelyek 68 százalékát, és csak 12 százalék a jó minőségű szálloda. A többi az egyéb kategóriába tartozik.

Nemcsak gazdasági okok játszanak azonban szerepet az irányváltásban, hanem az ágazat fenntartható fejlesztésével kapcsolatos megfontolások is. Meg akarják óvni az ország természeti értékeit. „Nem kívánatos, hogy a befektetők betonba öntsék több mint ezer kilométeres tengerpartunkat” mondta a 2008-as horvát idegenforgalmi miniszter. Ebbe az irányvonalba illeszkedik az a már korábban hozott rendelet is, amelynek értelmében tilos az építkezés a parttól számított ezer méteres sávon belül. Tervek készülnek

Krapanj sziget partja Fotó: V.A.

új nemzeti parkok és természetvédelmi parkok létesítésére.

Kiemelt cél a kulturális örökség védelme is, mert a fürdőzőturizmussal egyenrangúvá szeretnék tenni Horvátországban a kulturális turizmust is. A minőségi turizmus támogatása jegyében fektetett be a horvát állam jelentős összegeket az utóbbi években autópályák építésébe, a légi és a tengeri kikötők korszerűsítésébe.

Az átalakítás egyik fő hajtóereje a privatizáció lesz, mert magánbefektetőktől várják azt a tőkét, amely finanszírozhatja a minőségi turizmusra való áttéréshez szükséges további fejlesztéseket. Az állam azonban nem vonul

ki az ágazatból, fenntartja ellenőrző, koordináló szerepét. Megköveteli a beruházóktól a magas színvonalú tartalmat és a természeti, kulturális értékek tiszteletben tartását.

További szerkezeti átalakításként szerepel a horvát idegenforgalmi minisztérium terveiben: államilag támogatott fejlesztések révén megpróbálja kicsit beljebb csalogatni az ország belsejébe a tengerpartra koncentrálódó idegenforgalmat. Főleg a falusi turizmus fejlesztésében vannak nagy lehetőségek, mivel ez jelenleg gyenge pontja a horvát idegenforgalomnak. A falusi turizmus az ágazat összbevételének alig 5 százalékát teszi ki.

A HELYI ÉPÍTÉSZET MEGŐRZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

A történelmi városrészek és a kisebb faluk műemléki- és helyi építészeti értéket képviselő épületei a délszláv háború után is fennmaradtak, így a térség képes megőrizni régebbi, a turisták által vonzó építészeti arculatát.

Minden esetben az adott település, településrész egyedi sajátosságait figyelembe véve kell eljárni, ahhoz, hogy jó, szervesen illeszkedő megoldást hozzunk létre.

III. TÉZIS

A tömegturizmus épületállományának kezelése és ennek minőségi turisztikát is kiszolgálni bíró fejlesztése megkövetel, egy a még Dalmáciában csak nyomokban megtalálható esztétikai minőséget.

Az építészeti örökség megóvása mellett, a kortárs építészeti felelősége igen jelentős.